

האם התגשמו המאויים הכמוסים של עולי שיבת ציון?

... ואם יבוא אדם לחדש דברים עליונים בעסקי התשובה בזמן הזה, ואל דברת קץ המגולה ואור הישועה הזרוחה לא יביט, לא יוכל לכוון שום דבר לאמיתתה של תורת אמת. כי כל זמן מאיר בתכונתו... (הראי"ה קוק אגרת שע"ח)

ציר זמן (ע"פ המקובל במחקר) תקופת שיבת ציון

	<u>אירועים ואישים בישראל</u>	<u>מלכי בבל \ פרס</u>	לפנה"ס
	גלות יהויכין (החרש והמסגר)	נבוכדנצר	597
	ימי צדקיהו, ירמיהו בירושלים ויחזקאל ודניאל בבבל		
	חורבן בית ראשון		586
	גלות בבל	אויל מדודך	
		נרגל שראצר	
		נבואיד - בלשצאר	
עזרא א'-ד'	הכרזת כורש, שיבת ציון	(דרייוס בן אחשורוש האדי)	538/19
	עליית ששבצר \ זרובבל	כורש הפרסי	
	הקמת מזבח וייסוד היכל		
	הפרעות צרי יהודה ובנימין וביטול בניית ההיכל	כנפולי	
עזרא ה'-ו'	חידוש בניית ההיכל	דרייוס הפרסי (הראשון)	520
	נבואות חגי וזכריה		
	חנוכת הבית השני		516
	מגילת אסתר	אחשורוש הפרסי	485
עזרא ז' - י'	עליית עזרא	ארתחשטא	458
	נבואות מלאכי?		
נחמיה	עליית נחמיה		445
	השנה האחרונה הנזכרת בפירוש בתנ"ך		433

פירוש המלבי"ם למניע להצהרת כורש:

מבואר ביוסיפון - שעת פתח דניאל לבלשאצר מכתב המלך שיענש בלשאצר על שחלל כלי המקדש, ונהרג בו בלילה, ודריש מדאה קבל מלכותו, נודע זה לדריש וכורש ונדרו לבנות המקדש. וגם י"ל שנודע לו מנבואת ישעיה שנבא עליו: "הוא יבנה עירי וגלותי ישלח" (ישעיהו מ"ד-מ"ה), ודברי ה' אלה העירו את רוחו.

...כאשר אז בקע האור של ההדרכה למסילה הגדולה של הקמת דבר ה' לישראל ע"י ממלכת פרס וכורש מלכה, זהו סימן לדור אחרון אשר בוא תבוא ממלכה אדירה ובראשה יעמוד מלך צדיק ורוח ה' תנחה אותם להיות הם הזוכים להגשים חזון עולמים זה. כן גם בימינו אלה, לפי עוצם הגדולה ולפי התכלית הגדולה והקדושה שיש לצפות מההבעה הנאמנה, אשר הובעה ע"פ רוח ה' ע"י ממלכת הוד מלכנו מלך בריטניה הגדולה יר"ה, יתנהלו גם עתה ככה צעדי גשומה של התקוה הגדולה לשוב ולנחל את יהודה על אדמת הקודש... אומרים על בלפור שהוא דומה בהצהרתו לכורש מלך פרס בשעתו, אבל באמת נעלה הוא השר המנוח מכורש המלך – כורש היה מלך כשר בשעה שנתן את ההצהרה, אבל לא עמד בכשרותו והחמיץ. אבל בלפור לא החמיץ, הוא עמד בצדקו מתחילת התנוצצות של הרעיון הגדול הזה במוחו, שהבריק אליו מתוך ההשפעה הנפלאה של ספרנו הגדול, עד סופו – על כן יהיה זכרו ברוך לעד. (מאמרי הראי"ה קוק – לזכר לורד בלפור)

מקורות עזר ללימוד עזרא ג':

- רש"י: "ויכינו המזבח על מכוונותיו. כדי להקריב עליו קרבנות שהרי היו יראים מעמי הארצות שלא יקנתרום ושלא לשינום למלך ובנו המזבח לעלות עליו עולות למען ישמעו ויבינו העמים בדבר אשר עשהו ע"פ המלך ועל כן ימנעו מלקנתרם לבנין הבית".
- מצודת דוד: "כי בעבור האימה והפחד שהיה עליהם מעמי הארצות מהרו בבנין המזבח להקריב בו לה' ולשאול מעמו העזר בעת הבאת הקרבנות".
{ ביטוי נוסף לאימה מעמי הארצות נמצא אצל המלבי"ם: "כי באימה עליהם, הוא טעם מדוע המתינו עד התאספו העם כולו, ולא עשו מזבח עד עתה מפני שיראו שעמי הארצות ישביתו אותם בהיותם אנשים מעטים".
עוד יתכן שמפני האימה העמידו את המזבח בדרך עראי}.
- ר' יהושע, עדויות פרק ח' משנה ו – "אמר ר' יהושע: שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית"ר יוחנן, זבחים סב. – "אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן: שלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה, אחד שהעיד להם על המזבח, ואחד שהעיד להם על מקום המזבח, ואחד שהעיד להם שמקריבין אף על פי שאין בית"ר
{ בעיקרון ההלכתי הזה דנו רבני התחיה הציונית בנוגע לשאלת קרבן פסח בימינו - הרב קלישר, הרב הרצוג ועוד }

4. "בנין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים, וכן הבנין העתידי להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר. ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא, בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל" (רמב"ם הלכות בית הבחירה א', ד).

בין בניית המזבח לייסוד ההיכל בפרק ג':

תאריך	בניית המזבח: א-ו	ייסוד ההיכל: ז-יג
	החודש השביעי מועדי ראש השנה וסוכות	החודש השני
מה התרחש בטקס	בניית המזבח והקרבת קרבנות	ייסוד ההיכל עם מזמורי תהילים
סדר משתתפי האירוע	קודם יהושע הכהן ואח"כ זרובבל המנהיג הפוליטי	קודם זרובבל המנהיג הפוליטי ואח"כ יהושע הכהן הגדול
דמות היסטורית	משה רבנו	דוד המלך
מי שאינם יהודים	אימה מעמי הארצות	תמיכת כורש מלך פרס
החומרים לבניה	אבנים מקומיות ומשארית בית ראשון	עצי ארזים מהלבנון
תגובה רגשית	"אימה" לבוקר ולערב, ועולת יום ביום, דבר יום ביומו, עולת תמיד	בהלל ובהודות בוכים - בתרועה בשמחה, ערבוב קולות

ערבוב הרגשות בסוף פרק ג':

- המתח המובנה ביחס לימי שיבת ציון מתבטא גם באירוע הסיפורי (עזרא ג'), גם בנבואות התקופה (חגי א'-ב' וזכריה ד', ז'-ח') וגם במזמורי התהילים (קכ"ו, קי"ח).

- מדברי הרב ליכטנשטיין זצ"ל (דרישת ציון וירושלים - שיחה ליום ירושלים תשמ"ח, בדילוגים):

למונח "דרישה" ישנם כמה מובנים בתנ"ך. האחד הוא החיפוש והחיזור, מובן שני הוא הבירור. לעתים מופיעים כמה גוונים משולבים ומשתזרים זה בזה - תביעה יחד עם חיפוש. אולם, ישנו מובן מרכזי אחד נוסף. מעבר לכל ההיבטים המעשיים של חיפוש, בירור ותביעה, ישנו מובן של שאיפה - שבד"כ מתייחסת לדברים גדולים ונשגבים, לעניינים שבקדושה, לזיקה נפשית עמוקה. והדרישה הזאת היא בעלת שני פנים. חיזור זה נעוץ בדיאלקטיקה של חיפוש אחרי ה' מצד אחד, לראות גילוייו, לעמוד על נוכחותו, להיפגש עמו דרך אותם כלים ואמצעים העומדים לרשותנו, ומצד שני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה, החיזור הוא אחרי דוד, שמגלה טפח, אך נשארים טפחיים מכוסים, דוד שמציץ בין החרכים, מתגלה ונחבא, מתגלה אך "מסתתר בשפירר חביון". הדרישה לקב"ה כאיש שיחנו כביכול, מלווה בגעגועים למה שאנו יודעים כי לעולם לא נפגוש, למה שמצוי אחר כותלנו, בין החרכים, בהרי בטר. וכך אף לגבי אביזריו, כביכול, ובראש ובראשונה - לגבי ציון וירושלים - מוקד נוכחות השכינה

בתחתונים. אותה ציון, ככל שאנו רואים אותה לנגד עינינו, סופרים מגדליה, שתיים לב לחילה, שואפים סיפוק עמוק מצמיחתה הפיזית והרוחנית, עם כל זה, טפח מתגלה וטפחיים מתכסים. אדם מישראל מחויב לדרוש את ירושלים אף כשהוא נמצא בירושלים הבנויה, לדרוש אותם רבדים קיומיים-מטאפיזיים של קדושה, שמסתתרים, שנמצאים אחר כותלנו, שמציצים וקורצים, אך נשארים בנבכי הסלע, בסתר המדריגה. לשמור על הקיים, אך להתגעגע אל מה שחסר ולכמוה אליו. להעריך את הבנוי, אך לזכור כי "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך".

אנו נמצאים במצב בו אנו מגשרים בין שתי תקופות. מחד גיסא - ירושלים וציון, על כל המשתמע לנפש יהודית והלכתית במלים אלו, עדיין אינה תחת ידינו. שועלים סמליים עדיין מהלכים בין חורבות מקדשינו. למרות השליטה הריבונית המדומה, עדיין אין לנו שליטה מעשית על מקום המקדש, עדיין הוא נתון ביד זרים. המקדש הוא עדיין בבחינת חלום וחזיון. אולם, מאידך, אשרינו שזכינו לראות את ירושלים, אמנם לא כבנויה אך כנבנית, כבעלת מגדלים, שבאותם מגדלים שוכנת כנסייתנו, שזכינו לראות את ירושלים כדגל, כליבה של מלכות ישראל. ובמצב מעורב זה, אף הדרישות שזורות הן ומשתלבות זו בזו. מחד, יש צורך בתשומת-לב, אסור שתוסח הדעת מציון, אסור לוותר, לא בתודעתנו ולא מבחינה מעשית, על ירושלים במלוא היקפה, במלוא עוצמתה ובמלוא קדושתה, שלא נגיע, חלילה, למצב של "דורש אין לה". ולצד זה - תביעה מעשית מאוה"ע. לא ויתרנו ולא נוותר. איננו משלימים. איננו מסכימים שאוה"ע יקחו כמובן מאליו ששם נמצא מסגד ולא מקדש. ועוד תביעה מקוב"ה - "ציון במשפט תיפדה" הבטחת, וא"כ "מתי תמלוך בציון בקרוב בימינו לעולם ועד תשכון".

חשוב שנדע להעריך ולהחשיב את ההליכה בחוצות ירושלים. חלום של דורות התגשם, חלום של מאות ואלפי שנים, חלום שגדולי ישראל לא זכו להגשימו (במקום נוסף כותב הרב כץ: הדור הצעיר מפונק יותר מהדור שלי. אתם התרגלתם למדינה יהודית כמציאות מובנית מאליה, ולכן ברגע שאתם מוצאים בה פגם, אתם מבקשים לזרוק את המים ביחד עם התינוק. אני מנסה לראות את מצבנו בעיניו של הרמב"ן: ושואל את עצמי כמה היה הרמב"ן נותן כדי ללכת בחוצות ירושלים כפי שאנו הולכים בהם היום? בסערת העקירה עמ' 111), אך עם זה להעריך את ירושלים לא רק כבירה פורחת ומשגשגת אסתטית, כלכלית חברתית ומדינית, אלא אף כמציצה וקורצת אך בורחת לה בין הרי בתר. נדע לראות את השגב, את הממד המתגשם אך גם את הממד הנחבא. משימה גדולה לנו - לקיים אותה תביעה, להעמיד דברים על דיוקם - אין העיר הזו נידחה. "כי אעלה ארוכה לך, וממכותיך ארפאך, נאום ה'". אנו צריכים להודיע לכל העולם, ובראש ובראשונה לנו, כי ציון היא דורש לה. ובזכות זה יזכנו הקב"ה בהגשמת המשך הנבואה בירמיה: "כה אמר ה': הנני שב שבות אהלי יעקוב ומשכנותיו ארחם, ונבנתה עיר על תילה. וארמון על משפטו יישב. ויצא מהם תודה וקול משחקים, והרבתיים ולא ימעטו והכבדתיים ולא יצערו... והייתם לי לעם, ואנכי אהיה לכם לא-להים". (ירמיה ל', יח-כב)

מכות כד:

וכבר היה רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך, ושמעו קול המונה של רומי מפלטה ברחוק מאה ועשרים מיל, והתחילו בוכין ורבי עקיבא משחק. אמרו לו, מפני מה אתה משחק? אמר להם, ואתם, מפני מה אתם בוכים? אמרו לו, הללו כושיים שמשתחוים לעצבים ומקטרים לעבודה זרה יושבין בטח והשקט, ואנו בית הדום רגלי א-לוקינו שרוף באש, ולא נבכה? אמר להם לכך אני משחק, ומה לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה.

שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם, כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ורבי עקיבא משחק. אמרו לו, מפני מה אתה משחק? אמר להם, מפני מה אתם בוכים? אמרו לו, מקום שכתוב בו "והזר הקרב יומת" ועכשיו שועלים הלכו בו, ולא נבכה?

אמר להם לכך אני משחק, דכתיב "ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו" וכי מה ענין אוריה אצל זכריה, אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני? אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב "לכן בגללכם ציון שדה תחרש...", בזכריה כתיב "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים...". עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת.

בלשון הזה אמרו לו, עקיבא ניחמתנו, עקיבא ניחמתנו.